

Θηβαίων συμμαχίαν μας πολὺ περισσότερον κατηγορεῖς ἐκείνους παρὰ ἐμέ, ἀφοῦ πολὺ πρωτύτερα ἀπὸ ἐμένα ἐκεῖνοι ἐπεχείρησαν νὰ τὴν πραγματοποιήσουν. Ἐξαναγυρίζω εἰς ἐκεῖνα ποῦ ἔλεγα. Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὸς μὲν ἐνήργησε τὸν ἐν Ἀμφίσση πόλεμον, οἱ δὲ ἄλλοι οἱ συνεργάται του ἀπετελείωσαν τὴν πρὸς τοὺς Θηβαίους ἔχθραν (τῆς πόλεώς μας), συνέβη νὰ ἔλθῃ ἐναντίον μας ὁ Φίλιππος, χάριν τοῦ ὁποίου οὗτοι (οἱ προδόται) ἔφερον εἰς ρῆξιν τὰς δύο πόλεις καὶ ἐὰν ὀλίγον πρωτύτερα δὲν ἐξεσηκωνόμεθα δὲν θὰ ἤμπορούσαμεν νὰ ἀναχαιτίσωμεν τὸν Φίλιππον. Εἰς τοιοῦτον σημεῖον οἱ κύριοι αὐτοὶ εἶχον φέρει τὰ πράγματα! Πῶς δὲ διέκεισθε τότε πρὸς ἀλλήλους σεῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι, ἀφοῦ ἀκούσετε αὐτὰ ἐδῶ τὰ ψηφίσματα καὶ τὰς ἀπαντήσεις θὰ τὸ μάθετε. Πάρε λοιπὸν (γραμματαεῦ) καὶ διάβασέ τα πρὸς χάριν μου.

ΨΗΦΙΣΜΑ

164. «Τὸν καιρὸν ποῦ ἦτο ἄρχων ὁ Ἡροπύθης, τὴν 24 τοῦ μηνὸς Ἐλαφηβολιῶνος ἐπὶ τῆς πρυτανείας τῆς Ἐρεχθητῆος φυλῆς, κατὰ τὴν γνώμην τῆς Βουλῆς καὶ τῶν στρατηγῶν (προτείνονται τὰ ἐξῆς): Ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος κατέλαβε μὲν μερικὰς γειτονικὰς πόλεις, ἄλλας δὲ πολιορκεῖ καὶ τὸ σπουδαιότερον ἐτοιμάζεται νὰ εισβάλῃ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ δὲν λαμβάνει καθόλου ὑπ' ὄψιν τοὺς ἰδικὰς μας συνθήκας καὶ πατεῖ τοὺς ὄρκους καὶ παραβαίνει τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης ἀθετῶν τὰς ἀπὸ κοινοῦ βοηθείας διαθεβαιώσεις περὶ τηρήσεως τῶν ὄρων τούτων, διὰ ταῦτα, ὡς εὐαρεστηθῆ ἡ Βουλὴ καὶ ἡ λαϊκὴ συνέλευσις νὰ ἀποστείλουν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις, οἱ ὁποῖοι νὰ συζητήσουν μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ τὸν προτρέψουν κυρίως μὲν νὰ φυλάττῃ τὰς πρὸς ἡμᾶς εἰρηνικὰς σχέσεις καὶ τὰς συνθήκας, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει νὰ δώσῃ καιρὸν εἰς τὴν πόλιν νὰ σκεφθῆ καὶ νὰ γίνῃ ἀνακωχὴ μέχρι τοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος. Ἐξελέγησαν δὲ ἐκ τῆς Βουλῆς ἀντιπρόσωποι οἱ Σῆμος Ἀναγυράσιος, Εὐθύδημος Φυλάσιος, Βουλαγόρας ἀπὸ τὴν Ἀλωπεκῆν¹».

ΨΗΦΙΣΜΑ

165. «Τὸν καιρὸν ποῦ ἦτο ἄρχων ὁ Ἡροπύθης, τὴν 29 τοῦ μηνὸς Μουνυχιῶνος κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πολεμάρχου, (προτείνονται τὰ ἐξῆς), ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος προσπαθεῖ νὰ προκαλέσῃ μετὰξὺ ἡμῶν καὶ τῶν Θηβαίων ἔχθραν, προητοιμάσθη δὲ με ὄλον του τὸν στρατὸν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν πλησίον τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς περιοχὴν, παραδιάζων τὰς μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ ἡμῶν ὑπαρχούσας συνθήκας, διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὡς εὐαρεστηθῆ ἡ Βουλὴ καὶ ἡ λαϊκὴ συνέλευσις νὰ στείλουν πρὸς αὐτὸν ἕνα κή-

1. Τὸ ἀνωτέρω ψήφισμα ὄχι μόνον εἶναι μεταγενεστέρα παρεμβολή, ὅπως καὶ ἄλλα ψηφίσματα (βλ. Ἐἰσαγωγὴν μας) ἀλλὰ καὶ εἶναι ν ὀ θ ο ν, διότι δὲν ἔχει σχέσιν μετὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους λεγόμενα.

ρυκα καὶ πρέσβεις, οἵτινες ἀξιόσουσι καὶ παρακαλέσουσιν αὐτὸν ποιήσασθαι τὰς ἀνοχάς, ὅπως ἐνδαχομένως ὁ δῆμος βουλευθήται· καὶ γὰρ νῦν οὐ κέκρικε βοηθεῖ ἐν οὐδενὶ τῶν μετρῶν. Ἡρέθησαν ἐκ τῆς βουλῆς Νέαρχος Σωσινόμου, Πολυκράτης Ἐπίφρονος, καὶ κῆρυξ Εὐνομος Ἀναφλύστιος ἐκ τοῦ δήμου.]

166. Λέγε δὴ καὶ τὰς ἀποκρίσεις.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ

[Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. Ἦν μὲν ἀπ' ἀρχῆς εἴχετε πρὸς ἡμᾶς αἵρεσιν, οὐκ ἀγνοῶ, καὶ τίνα σπουδὴν ποιείσθε προσκαλέσασθαι βουλόμενοι Θετταλοὺς καὶ Θηβαίους, ἔτι δὲ καὶ Βοιωτούς· βέλτιον δ' αὐτῶν φρονούντων καὶ μὴ βουλομένων ἐφ' ὑμῖν ποιήσασθαι τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ συμφέρον ἰσταμένων, νῦν ἐξ ὑποστροφῆς ἀποστείλαντες ὑμεῖς πρὸς με πρέσβεις καὶ κῆρυκα συνθηκῶν μνημονεύετε καὶ τὰς ἀνοχάς αἰτεῖσθε, κατ' οὐδὲν ἐφ' ὑμῶν πεπλημμελημένοι. Ἐγὼ μέντοι ἀκούσας τῶν πρεσβευτῶν συγκατατίθεμαι τοῖς παρακαλουμένοις καὶ ἔτοιμός εἰμι ποιείσθαι τὰς ἀνοχάς, ἂν περ τοὺς οὐκ ὀρθῶς συμβουλευόντας ὑμῖν παραπέμψαντες τῆς προσηκούσης ἀτιμίας ἀξιώσητε. Ἐρρωσθε.]

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΘΗΒΑΙΟΙΣ

284

167. [Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Θηβαίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. Ἐκομισάμην τὴν παρ' ὑμῶν ἐπιστολήν, δι' ἧς μοι τὴν ὁμόνοιαν ἀνανεοῦσθε καὶ τὴν εἰρήνην ὄντως ἐμοὶ ποιεῖτε. Πυνθάνομαι μέντοι διότι πᾶσαν ὑμῖν Ἀθηναῖοι προσφέρονται φιλοτιμίαν βουλόμενοι ὑμᾶς συγκαταίνουσιν γενέσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν παρακαλουμένοις. Πρῶτον μὲν οὖν ὑμῶν κατσίγνωσκον ἐπὶ τῷ μέλλειν πείθεσθαι ταῖς ἐκείνων ἐλπίσι καὶ ἐπακολουθεῖν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. Νῦν δ' ἐπιγνοὺς ὑμᾶς τὰ πρὸς ἡμᾶς ἐζητηκότας ἔχειν εἰρήνην μᾶλλον ἢ ταῖς ἐτέρων ἐπακολουθεῖν γνώμαις, ἦσθην καὶ μᾶλλον ὑμᾶς ἐπαινῶ κατὰ πολλά, μάλιστα δ' ἐπὶ τῷ βουλευσάσθαι παρὰ τούτων ἀσφαλέστερον καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἔχειν ἐν εὐνοίᾳ· ὅπερ οὐ μικρὰν ὑμῖν οἴσειν ἐλπίζω ῥοπήν, εἴαν περ ἐπὶ ταύτης μένητε προθέσεως. Ἐρρωσθε.]

ρυκα και πρέσβεις οί οποιοι νά ζητήσουν ἀπ' αὐτόν και νά τόν προτρέψουν νά σταματήσῃ τὰς ἐχθροπραξίας, διὰ νά δοθῇ καιρὸς εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων νά σκεφθῇ περὶ τοῦ πρακτέου με δ,τι τρόπον ἤμπορει, διότι τώρα δέν ἔκρινεν οὐδὲν καλὸν νά ἐκστρατεύσῃ πρὸς ἀπόκρουσίν του Ἐξελέγησαν ἐκ τῆς Βουλῆς δ Νέαρχος Σωσινόμου, δ Πολυκράτης Ἐπίφρονος και ὡς κῆρυξ δ Εὐνομος Ἀναφλύστιος ἐκλεγείη ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ».

166. Ἀνάγνωσε (παρακαλῶ), γραμματεῦ, και τὰς ἀποκρίσεις.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ

«Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τὴν Βουλὴν και τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων. Ποία ἦτο ἡ ἀπέναντί μου ἐξ ἀρχῆς διαθέσις σας τὸ γνωρίζω και γνωρίζω ἐπίσης ποίαν προσπάθειαν καταβάλλετε διὰ νά πάρετε με τὸ μέρος σας τοὺς Θεσσαλοὺς και Θηβαίους ἀκόμη δὲ και τοὺς (ἄλλους) Βοιωτοὺς. Ἐπειδὴ ὁμως αὐτοὶ σκέπτονται πολὺ καλύτερα ἀπὸ σᾶς και δέν θέλουν νά ἐξαρτήσουν τὴν γνώμην των ἀπὸ τὴν ἰδικὴν σας θέλησιν, ἀλλὰ τὴν στηρίζουν εἰς τὰ ἰδικὰ των συμφέροντα, τώρα ἀλλάξατε γνώμην και μοῦ ἀποστείλατε πρέσβεις και κήρυκα και μοῦ ὑπενθυμίσετε συνθήκας (εἰρήνης) και μοῦ ζητεῖτε διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐνῶ καθόλου δέν ἔχετε ὑποστῆ κανέν ἀδίκημα ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς Μακεδόνας. Ἐγὼ λοιπὸν ἀφοῦ ἤκουσα τοὺς ἀπεσταλμένους σας, συγκατατίθεμαι δι' ὅσα με παρακαλεῖτε και εἶμαι ἔτοιμος νά διακόψω τὰς ἐχθροπραξίας, εἰάν ὁμως και σεῖς διώξετε (ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν) ἐκείνους πρὸς δέν σᾶς δίδουν ὀρθὰς συμβουλὰς και τοὺς τιμωρήσετε με στέρησιν τῶν πολιτικῶν των δικαιωμάτων ὅπως τοὺς ἀξίζει. Ὑγιαίνετε».

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΗΒΑΙΟΥΣ

167. «Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τὴν Βουλὴν και τὸν λαὸν τῶν Θηβαίων. Ἐλαβον τὴν ἐπιστολὴν ποὺ μοῦ ἐστειλάτε, διὰ τῆς ὁποίας με πληροφορεῖτε ὅτι μαζί μου ἔχετε κάμει πραγματικὴν εἰρήνην και εὗρισκεσθε εἰς σχέσεις φιλικὰς. Μανθάνω ὁμως ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νά σᾶς πάρουν με τὸ μέρος των και νά σᾶς κάμουν νά συμφωνήσετε εἰς ὅσα σᾶς προτρέπουν, σᾶς προσφέρουν κάθε εἶδους ἠθικὴν ἀμοιβήν. Εἶναι ἀλήθεια πῶς πρωτύτερα σᾶς κατέκρινα, διότι ἐνόμιζα ὅτι θὰ σᾶς παρέουρον λόγῳ τῶν ἐλπίδων ποὺ σᾶς ἔδιδον (περὶ μελλοντικῶν ἀμοιβῶν σας) και ὅτι θὰ ἀκολουθούσατε τὴν γνώμην των. Τώρα ὁμως ἀντιληφθεῖς ὅτι σεῖς ἐπιθυμεῖτε περισσότερον νά ἔχετε εἰρήνην πρὸς ἡμᾶς τοὺς Μακεδόνας, παρὰ νά ἀκολουθῆτε τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, εὐχαριστήθηκα και σᾶς ἐπαινῶ διὰ τοῦτο πολὺ, και προπάντων, διότι ἐλάθατε ἀπόφασιν περὶ αὐτῶν (τῶν Ἀθηναίων) ἀπολύτως ἀσφαλιζούσαν τὰ συμφέροντά σας και διότι πρὸς ἡμᾶς τοὺς Μακεδόνας ἐξακολουθεῖτε νά διατελῆτε εἰς ἀγαθὰς σχέσεις, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐλπίζω νά συντελέσῃ ὄχι ὀλίγον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων σας, εἰάν βεβῶίως ἐμμείνετε εἰς τὰς διαθέσεις σας αὐτάς. Ὑγιαίνετε».

168. Οὕτω διαθείς ὁ Φίλιππος τὰς πόλεις πρὸς ἀλλήλας διὰ τούτων, καὶ τούτοις ἐπαρθεὶς τοῖς ψηφίσμασι καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἦκεν ἔχων τὴν δύναμιν καὶ τὴν Ἑλλάτειαν κατέλαβεν, ὡς οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο ἔτι συμπνευσάντων ἂν ἡμῶν καὶ τῶν Θηβαίων. Ἄλλὰ μὴν τὸν τότε συμβάντα ἐν τῇ πόλει θόρυβον ἴσπε μὲν ἅπαντες· μικρὰ δ' ἀκούσατε ὁμως, αὐτὰ τὰναγκαιότατα.

169. Ἐσπέρα μὲν γὰρ ἦν, ἦκε δ' ἀγγέλλων τις ὡς τοὺς πρυτάνεις ὡς Ἑλλάτεια κατείληπται. Καὶ μετὰ ταῦτα οἱ μὲν εὐθύς ἐξαναστάντες μεταξὺ δειπνοῦντες τοὺς τ' ἐκ τῶν σκηναίων τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐξεῖργον καὶ τὰ γέρορα ἐνεπίμπρασαν, οἱ δὲ τοὺς στρατηγούς μετεπέμποντο καὶ τὸν σαλπικτὴν ἐκάλουν· καὶ θορύβου πλήρης ἦν ἡ πόλις. Τῇ δ' ὕστεραία ἅμα τῇ ἡμέρᾳ οἱ μὲν πρυτάνεις τὴν βουλὴν ἐκάλουν εἰς τὸ βουλευτήριον, ὑμεῖς δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπορεύεσθε, καὶ πρὶν ἐκεῖνην χρηματίσαι καὶ προβουλεῦσαι πᾶς ὁ δῆμος ἄνω καθῆτο. 170. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς εἰσῆλθεν ἡ βουλὴ καὶ ἀπήγγειλαν οἱ πρυτάνεις τὰ προσηγγελμένα ἑαυτοῖς καὶ τὸν ἦκοντα παρήγαγον κάκεῖνος εἶπεν, ἠρώτα μὲν ὁ κῆρυξ «τίς ἀγορεύειν βούλεται ;» παρῆει δ' οὐδεὶς. Πολλάκις δὲ τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος οὐδὲν μᾶλλον ἀνίστατ' οὐδεὶς, ἅπαντων μὲν τῶν στρατηγῶν παρόντων, ἅπαντων δὲ τῶν δητόρων, καλούσης δὲ τῆς πατρίδος τῇ κοινῇ φωνῇ τὸν ἐροῦνθ' ὑπὲρ σωτηρίας· ἦν γὰρ ὁ κῆρυξ κατὰ τοὺς νόμους φωνὴν ἀφίησι, ταύτην κοινὴν τῆς πατρίδος δίκαιόν ἐστιν ἡγεῖσθαι. 171. Καίτοι εἰ μὲν τοὺς σωθῆναι τὴν πόλιν βουλομένους

1. Διότι τὰ ψηφίσματα αὐτὰ παρουσίαζον τοὺς Ἀθηναίους τρομοκρατημένους καὶ ἐκλιπαρεῦντας τὴν φιλίαν τοῦ Φιλίππου.

2. Οἱ πρυτάνεις ἔτρωγον εἰς τὸ Πρυτανεῖον καὶ ἐτρέφοντο ἀπὸ τὸ δημόσιον. Ἐτρωγον δὲ ἐν τῇ θόλῃ, ἡ ὁποία ἦτο ἱδρυμα εὐρισκόμενον πλησίον τοῦ Βουλευτηρίου καὶ τῆς Ἀγορᾶς.

3. Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκαμον διὰ τὰ ἀναγκάσουν τοὺς στρατευσίμους ἐξ αὐτῶν νὰ πᾶνε νὰ ἐπλισθοῦν, διότι οἱ πρυτάνεις ἀντιμετώπιζον εἰσοβολὴν τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ Ἀττικὴν. Καὶ

168. Ἐφοῦ διέθεσεν ὁ Φίλιππος τὰς πόλεις ἔτσι, τὴν μίαν ἐναντίον τῆς ἄλλης μέσον τῶν προδοτῶν, καὶ ἐνθαρρυνθεὶς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ ψηφίσματά σας¹ καὶ ἀπὸ τὰς ἀπαντήσεις ποὺ ἀντηλλάγησαν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων, ἦλθε μὲ στρατὸν καὶ κατέλαβε τὴν Ἐλάτειαν, νομίζων ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει εἶναι δυνατόν νὰ συμφιλιωθῆτε σεῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι, ὅ,τι δῆποτε καὶ ἂν ἔκαμε τοῦ λόγου του. Ἄλλὰ τὸν δημιουργηθέντα τότε θόρυβον μέσα εἰς τὴν πόλιν (ἐξ αἰτίας τῶν ἐνεργειῶν τούτων τοῦ Φιλίππου) θὰ τὸν ἐνθυμεῖσθε βεβαίως ὅλοι, ἀκούσατε ὅμως καὶ τὰ ὀλίγα ποὺ θὰ σᾶς ἀναφέρω, αὐτὰ μόνον ποὺ εἶναι τὰ ἀπολύτως ἀπαραίτητα.

169. Ἦτο βράδου ὅτε ἦλθε κάποιος καὶ ἔφερε τὴν εἶδησιν εἰς τοὺς πρυτάνεις ὅτι ἡ Ἐλάτεια κατελήφθη ἀπὸ τὸν Φίλιππον. Κατόπιν ἀμέσως μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πρυτάνεις, ἐνῶ ἀκόμη ἐδειπνοῦσαν², ἐσηκώθησαν ἀπὸ τὸ τραπέζι, ἔδιωξαν ἀπὸ τὰς σκηνάς των τοὺς εἰς τὴν ἀγορὰν εὕρισκομένους πωλητὰς καὶ ἔκαυσαν τὰ σκεπάσματα τῶν σκηνῶν³. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἀπὸ τοὺς πρυτάνεις ἔστειλαν καὶ ἔφεραν τοὺς στρατηγούς καὶ καλοῦσαν καὶ τὸν σαλπικτήν. Ἐγινε δὲ ἀνάστατος ἡ πόλις καὶ ἀκούονταν μέγας θόρυβος. Τὴν ἄλλην ἡμέραν μόλις ἐξημέρωσε, οἱ μὲν πρυτάνεις ἐκαλοῦσαν εἰς τὸ Βουλευτήριον τοὺς βουλευτάς, σεῖς δὲ ἐπηγαίνατε εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ πρὶν ἀκόμα ἡ Βουλὴ συσκεφθῆ καὶ ἐκδώσῃ τὴν ἀπόφασίν της, ὅλος ὁ λαὸς εἶχε καταλάβει τὴν θέσιν του εἰς τὴν Πνύκα. 170. Καὶ κατόπιν ἅμα ἦλθον οἱ βουλευταὶ (εἰς τὴν Λαϊκὴν Συνέλευσιν) καὶ οἱ πρυτάνεις ἀνήγγειλαν (εἰς τὸν λαὸν) τὴν εἶδησιν ποὺ εἶχον λάβει (περὶ καταλήψεως τῆς Ἐλατείας) καὶ ἐπαρουσίασαν τὸν ἐλθόντα ἀγγελιαφόρον καὶ ἐκεῖνος ἐπεβεβαίωσε τὸ γεγονός, ὃ μὲν κῆρυξ ἠρώτα—«ποῖος θέλει νὰ πάρῃ τὸν λόγον», κανεῖς ὅμως δὲν ἐπαρουσιάζετο εἰς τὸ βῆμα. Καὶ μολονότι ὁ κῆρυξ πολλὰς φορές ἠρώτα, κανεῖς δὲν ἐσηκώνετο, ἂν καὶ ἦσαν παρόντες ὅλοι οἱ στρατηγοὶ καὶ ὅλοι οἱ ῥήτορες καὶ ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος ἐκάλει εἰς τὸ βῆμα ἐκεῖνον ποὺ θὰ ἦδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν της. Διότι τὴν πρόσκλησιν τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ κῆρυξ εἶναι ὀρθὸν νὰ τὴν θεωρῶμεν ὡς πρόσκλησιν τῆς πατρίδος. 171. Βεβαίως ἂν ἔπρεπε νὰ πα-

¹ ἔκαυσαν τὰς σκηνάς ἴσως διὰ νὰ εἰδοποιηθοῦν οἱ ἀγρόται ὅτι κατὰ τὸ σπουδαῖον συμβαίνει καὶ νὰ τρέξουν εἰς τὴν πόλιν.

παρελθεῖν ἔδει, πάντες ἂν ὑμεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι
 ἀναστάντες ἐπὶ τὸ βῆμα ἐβαδίζετε· πάντες γὰρ οἶδ' ὅτι σω-
 θῆναι αὐτὴν ἐβούλεσθε· εἰ δὲ τοὺς πλουσιωτάτους, οἱ τρια-
 κόσιοι, εἰ δὲ τοὺς ἀμφότερα ταῦτα, καὶ εὐνοὺς τῇ πόλει καὶ
 πλουσίους, οἱ μετὰ ταῦτα τὰς μεγάλας ἐπιδόσεις ἐπιδόντες·
 καὶ γὰρ εὐνοία καὶ πλούτῳ τοῦτ' ἐποίησαν. 172. Ἀλλ' ὡς
 ἔοικεν, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη οὐ μόνον εὐνοὺν
 καὶ πλούσιον ἄνδρα ἐκάλει, ἀλλὰ καὶ παρηκολουθηκότα τοῖς
 πράγμασιν ἐξ ἀρχῆς, καὶ συλλελογισμένον ὀρθῶς τίνας ἕνεκα
 ταῦτ' ἐπραίτην ὁ Φίλιππος καὶ τί' βουλόμενος· ὁ γὰρ μὴ ταῦτ'
 εἰδὼς μὴδ' ἐξητακῶς πόρρωθεν ἐπιμελῶς, οὔτ' εἰ εὐνοὺς
 ἦν οὔτ' εἰ πλούσιος, οὐδὲν μᾶλλον ἔμελλεν ὅτι χρὴ ποιεῖν
 εἴσεσθαι οὐδ' ὑμῖν ἐξεῖν συμβουλεύειν. 173. Ἐφάνην τοίνυν
 οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγώ, καὶ παρελθὼν εἶπον εἰς ὑμᾶς,
 286 ἅ μου δυοῖν ἕνεκ' ἀκούσατε προσσχόντες τὸν νοῦν, ἑνὸς μὲν,
 ἵν' εἰδῆτε ὅτι μόνος τῶν λεγόντων καὶ πολιτευομένων ἐγὼ
 τὴν τῆς εὐνοίας τάξιν ἐν τοῖς δεινοῖς οὐκ ἔλιπον, ἀλλὰ καὶ
 λέγων καὶ γράφων ἐξηταζόμενῃ τὰ δέοντ' ὑπὲρ ὑμῶν ἐν αὐ-
 τοῖς τοῖς φοβεροῖς, ἑτέρου δέ, ὅτι μικρὸν ἀναλώσαντες χρό-
 νον πολλῶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς πάσης πολιτείας ἔσεσθ' ἐμπει-
 ρότεροι. 174. Εἶπον τοίνυν ὅτι "τοὺς μὲν ὡς ὑπαρχόντων
 Θηβαίων Φιλίππῳ λίαν θορυβουμένους ἀγνοεῖν τὰ παρόντα

1. Κατὰ τοὺς τότε φορολογικὰς νόμους οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν διη-
 ρημένοι εἰς κατηγορίας φορολογικὰς ἀναλόγως τῶν εἰσοδημάτων
 των καὶ τῆς ἐν γένει περιουσιακῆς των καταστάσεως. Ἦσαν λοιπὸν
 τότε οἱ πολὺ πλούσιοι χωρισμένοι εἰς φορολογικὰς κατηγορίας (συμ-
 μορίας) καὶ 300 ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ προϊστάμενοι, οἱ ὅποιοι ἦσαν καὶ
 ἀπέναντι τοῦ κράτους ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν φορολογικῶν
 ὑποχρεώσεων τῶν λοιπῶν καὶ κυρίως διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν πολεμι-
 κῶν πλοίων. Βλ. καὶ Ἀισχίνη: Κατὰ Κτησιφώντος, § 222 καὶ ἐπομ.

ρουσιασθοῦν εἰς τὸ βῆμα ὅσοι ἤθελον τὴν σωτηρίαν τοῦ κρά-
 τος, ὅλοι ἐσεῖς (οἱ δικασταί) καὶ οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι θὰ
 ἐσηκώνησθε ἀπὸ τὰς θέσεις σας καὶ θὰ ἐπηγαίνατε εἰς τὸ
 βῆμα (διὰ νὰ λάβετε τὸν λόγον ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πό-
 λεως). Διότι τὸ ξεύρω καλὰ ὅτι ὅλοι σας ἠθέλατε νὰ σωθῆ
 ἡ πόλις. Ἐὰν δὲ πάλιν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσουν οἱ πῖο πλού-
 σιοι θὰ ἔπαιρναν τὸν λόγον οἱ τ ρ ι α κ ό σ ι ο ι ¹. Ἐὰν πάλ-
 λιν ἔπρεπε νὰ ὁμιλήσουν ὅσοι ἦσαν καὶ τὰ δύο, δηλαδή
 καὶ ὅσοι ἀγαποῦσαν τὴν πόλιν καὶ ἦσαν καὶ πλούσιοι,
 θὰ ἐπήγαῖναν εἰς τὸ βῆμα νὰ ὁμιλήσουν ὅσοι ὕστερα ἀπὸ
 τὰ γεγονότα αὐτὰ ἔκαμναν μεγάλας δωρεάς εἰς τὸ κράτος,
 διότι ὅ,τι ἔκαμον τὸ ἔκαμον καὶ διότι ἦσαν πλούσιοι καὶ
 διότι εἶχον ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. 172. Ἀλλὰ καθὼς
 φαίνεται, αἱ περιστάσεις ἐκεῖναι καὶ ἡ (κρίσιμος), ἐκείνη
 ἡμέρα ἀπαιτοῦσαν ἐκεῖνος ποὺ θὰ λάβῃ τὸν λόγον νὰ εἶναι
 ὄχι μόνον πλούσιος καὶ ν' ἀγαπᾷ τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ νὰ
 ἔχῃ συγχρόνως παρακολουθήσει ἐξ ἀρχῆς τὰ δημόσια πρά-
 γματα καὶ νὰ ἔχῃ ξεκαθαρισμένην καὶ ὀρθὴν ἀντίληψιν τῶν
 ὄσων ἐνεργεῖ ὁ Φίλιππος καὶ τῶν ὄσων ἐπιδιώκει. Διότι
 ἐκεῖνος ποὺ δὲν γνωρίζει διὰ ποίαν αἰτίαν πράττει αὐτὰ ὁ
 Φίλιππος καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἀπώτερα σχέδιά του καὶ
 δὲν ἔχει μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς ἐξετάσει ἀπὸ καιρὸν
 τὰς πολιτικὰς του βλέψεις, αὐτὸς οὔτε ἐὰν ἠγάπα τὴν πό-
 λιν, οὔτε ἐὰν ἦτο πλούσιος, καὶ πολὺ περισσότερον ὁ ἀγα-
 πῶν τὴν πόλιν καὶ ὁ μὴ πλούσιος, θὰ ἠμποροῦσε νὰ γνω-
 ρίζῃ τὸ τί πρέπει νὰ κάμετε καὶ νὰ σᾶς δώσῃ καὶ τὰς δε-
 ούσας συμβουλὰς. 173. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον
 ἡ κρίσιμος ἐκείνη ἡμέρα ἐκάλει εἰς τὸ βῆμα ἦμην ἐγώ. Καὶ
 παρουσιασθεὶς εἰς τὸ βῆμα εἶπα πρὸς ἐσᾶς ὅσα διὰ δύο λό-
 γους ἔπρεπε νὰ μὲ ἀκούσητε μετὰ προσοχῆς. Πρῶτον μὲν
 ἔπρεπε νὰ μὲ ἀκούσετε διὰ νὰ μάθετε ὅτι μόνος ἐγὼ ἐκ
 τῶν ρητόρων καὶ τῶν πολιτικῶν δὲν ἔπαυσα κατὰ τὰς
 δεινὰς περιστάσεις τῆς πόλεως νὰ τὴν ἀγαπῶ καὶ νὰ ἐν-
 διαφέρωμαι δι' αὐτήν, ἀλλὰ πάντοτε κατὰ τὰς ἐυσκόλους
 στιγμὰς καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ προτείνων ψηφίσματα ἐφαι-
 νόμην ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῶν συμφερόντων σας. Δεύτερον
 δὲ διότι διαθέσαντες ὀλίγον μόνον καιρὸν ἐνημερωθήκατε
 πολὺ καλὰ ὡς πρὸς τὴν ἐνδεικνυομένην ν' ἀκολουθήσετε τοῦ
 λοιποῦ πολιτικῆν. 174. Εἶπα λοιπὸν ὅτι «θαρρῶ ὅτι ὅσοι
 νομίζουν τοὺς Θηβαίους πῶς εἶναι μὲ τὸ μέρος τοῦ Φιλίππου
 καὶ ἔχουν τρομοκρατηθῆ ἀπὸ τὴν αἰτίαν αὐτὴν πέφτουν ἔξω

πράγματι ἠγοῦμαι· εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι, εἰ τοῦθ' οὕτως ἐτύγγα-
 νεν ἔχον, οὐκ ἂν αὐτὸν ἠκούομεν ἐν Ἐλατείᾳ ὄντα, ἀλλ' ἐπὶ
 τοῖς ἡμετέροις ὄροις. "Ὅτι μέντοι ἔτοιμα ποιήσεται τὰ
 ἐν Θήβαις ἡκει, σαφῶς ἐπίσταμαι. "Ὡς δ' ἔχει,, ἔφην "ταῦ-
 τα, ἀκούσατέ μου. 175. Ἐκεῖνος ὅσους ἢ πείσαι χρήμασι
 Θηβαίων ἢ ἐξαπατῆσαι ἐνῆν, ἅπαντας ἠὐτρέπισται· τοὺς δ'
 ἀπ' ἀρχῆς ἀνθεστηκότας αὐτῷ καὶ νῦν ἐναντιουμένους οὐδα-
 μῶς πείσαι δύναται. Τί οὖν βούλεται, καὶ τίνος ἕνεκα
 τὴν Ἐλάτειαν κατείληφεν; Πλησίον δύναμιν δείξας καὶ
 παραστήσας τὰ ὄπλα τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους ἐπαῖραι
 καὶ θρασεῖς ποιῆσαι, τοὺς δ' ἐναντιουμένους κατα-
 πληῆσαι, ἔν' ἢ συγχωρήσωσι φοβηθέντες ἃ νῦν οὐκ ἐθέλου-
 σιν, ἢ βιασθῶσιν. 176. Εἰ μὲν τοίνυν προαιρησόμεθ' ἡ-
 μεῖς" ἔφην "ἐν τῷ παρόντι, εἴ τι δύσκολον πέπρακται Θη-
 βαίοις πρὸς ἡμᾶς, τούτου μεμνησθῆναι καὶ ἀπιστεῖν αὐτοῖς
 ὡς ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν οὔσι μερίδι, πρῶτον μὲν ἃ ἂν εὖ-
 ξαιτο Φίλιππος ποιήσομεν, εἶτα φοβοῦμαι μὴ προσδεξα-
 287 μένων τῶν νῦν ἀνθεστηκότων αὐτῷ καὶ μιᾷ γνώμῃ πάντων
 φιλιππισάντων εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔλθωσιν ἀμφοτέρω. "Ὁ
 μέντοι πεισθῆτ' ἐμοὶ καὶ πρὸς τῷ σκοπεῖν, ἀλλὰ μὴ φιλο-
 νεικεῖν περὶ ὧν ἂν λέγω γένησθε, οἶμαι καὶ τὰ δέοντα λέγειν
 δόξειν καὶ τὸν ἐφεσθηκότα κίνδυνον τῇ πόλει διαλύσειν. 177.
 Τί οὖν φημί δεῖν; Πρῶτον μὲν τὸν παρόντα ἐπανεῖναι φόβον,
 εἶτα μεταθέσθαι καὶ φοβεῖσθαι πάντας ὑπὲρ Θηβαίων· πο-
 λὺ γὰρ τῶν δεινῶν εἰσιν ὑμῶν ἐγγυτέρω, καὶ προιέροις αὐ-
 τοῖς ἐστὶν ὁ κίνδυνος· ἔπειτ' ἐξελθόντας Ἐλευσῖνάδε τοὺς

καὶ δὲν ἔχουν σωστὴν ἀντίληψιν τῶν σημερινῶν γεγονότων. Διότι γνωρίζω πολὺ καλά, πῶς ἂν τὰ πράγματα ἦταν ἔτσι, (ὅπως τὰ νομίζουν αὐτοί), τότε δὲν θὰ ἐπληροφορούμεθα ὅτι αὐτὸς (ὁ Φίλιππος) εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἑλλάτειαν, ἀλλ' ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὰ σύνορα τὰ ἰδικά μας. Γνωρίζω λοιπὸν πολὺ καλά, ὅτι ὁ Φίλιππος ἔρχεται διὰ νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ἐν Θήβαις κατάστασιν, πῶς δὲ ἔχουν τὰ πράγματα τῶν Θηβαίων», εἶπον, «ἀκούσατέ με (ἐκθέτοντα ταῦτα). Ὁ Φίλιππος ὅσους ἐκ τῶν Θηβαίων ἤμποροῦσεν ἢ μὲ χρήματα νὰ πάρῃ μαζί του ἢ νὰ ἐξαπατήσῃ, τὸ ἔκαμεν. Ὅλους αὐτοὺς τοὺς κανόνισε. Ἐκείνους ὅμως ποὺ ἐξ ἀρχῆς ἀντιστάθησαν εἰς τὰς προτάσεις του καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν του καὶ οἱ ὅποιοι καὶ τώρα τοῦ ἐναντιώνονται, αὐτοὺς καθόλου δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς πάρῃ μὲ τὸ μέρος του. Τί λοιπὸν σκοπεύει νὰ κάμῃ καὶ διὰ ποῖον λόγον κατέλαβε τὴν Ἑλλάτειαν; Νὰ διατί: Πλησιάζας τὰς Θήβας ἔκαμε ἐπίδειξιν τῆς δυνάμεώς του καὶ παρατάξας πρὸ αὐτῆς τὰ ὅπλα του ἐπιδιώκει τοὺς μὲν φίλους του νὰ τοὺς ἐμψυχώσῃ καὶ νὰ τοὺς κἀνῃ θρασεῖς, τοὺς δὲ ἐχθροὺς του νὰ τοὺς τρομοκρατήσῃ, ὥστε ἢ νὰ ὑποχωρήσουν ἐκ φόβου εἰς ἐκεῖνα τὰ ὅποια τώρα ἐναντιώνονται εἰς αὐτὸν ἢ διὰ τῆς βίας νὰ τοὺς κάμῃ νὰ τὰ δεχθοῦν» 176. Ἐὰν μὲν λοιπὸν», εἶπον, «θελήσωμεν κατὰ τὰς σημερινὰς περιστάσεις νὰ ξαναθυμηθῶμε τὰ παλιά, ὅτι οἱ Θηβαῖοι μᾶς ἔκαμαν κάποιον κακὸν καὶ ἐνθυμούμενοι τοῦτο νὰ δυσπιστῶμεν πρὸς αὐτούς, σὰν νὰ ἀνήκουν εἰς τὴν μερίδα τῶν ἐχθρῶν μας, τότε, πρῶτον μὲν θὰ ἐκάμναμεν ἐκεῖνα τὰ ὅποια θὰ ἠῦχετο ὁ Φίλιππος νὰ κάμωμεν, ἔπειτα δὲ φοβοῦμαι μήπως ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι τώρα ἐναντιώνονται πρὸς τὸν Φίλιππον δεχθοῦν τὰς προτάσεις του καὶ ὁμογνωμοῦντες ὅλοι οἱ Θηβαῖοι φιλιππίσουν καὶ κινηθοῦν κατὰ τῆς Ἀττικῆς μαζί μὲ τὸν Φίλιππον. Ἄν λοιπὸν πεισθῆτε εἰς ἐμὲ καὶ σκεφθῆτε χωρὶς φιλονικίας ἐπάνω εἰς αὐτὰ ποὺ θὰ σᾶς εἰπῶ, νομίζω πῶς καὶ τὰ πρέποντα θὰ ἐκθέσω καὶ τὸν ἐπικείμενον κατὰ τοῦ κράτους κίνδυνον θὰ ἀποσοδῆσω. 177. Τί λοιπὸν λέγω ὅτι πρέπει νὰ κάμετε; Πρῶτον μὲν τὸν φόβον ποὺ ἔχετε τώρα διὰ τοὺς Θηβαίους νὰ τὸν ἀφήσετε καὶ δεύτερον ν' ἀλλάξετε γνώμην δι' αὐτοὺς καὶ ὅλοι νὰ φοβῆσθε μὴ τυχὸν πάθουν τίποτε κακόν. Διότι δι' αὐτοὺς εἶναι πολὺ πιὸ κοντὰ παρὰ σὲ μᾶς αἱ συμφοραὶ καὶ αὐτοὶ πρωτύτερα ἀπὸ ἡμᾶς θὰ κιγδυγεύσουν. Ἐπειτα δὲ ἀφοῦ κηρυχθῇ γενικὴ ἐπιστράτευσις νὰ στρατοπεδεύσωμεν εἰς Ἐλευσίνα, νὰ

ἐν ἡλικίᾳ καὶ τοὺς ἵππεας δεῖξαι πᾶσιν ὑμᾶς αὐτοὺς ἐν
 τοῖς δπλοῖς ὄντας, ἵνα τοῖς ἐν Θήβαις φρονοῦσι τὰ ὑμέτερα
 ἐξ ἴσου γένηται τὸ παρορησιάζεσθαι περὶ τῶν δικαίων, εἰδό-
 σιν ὅτι, ὥσπερ τοῖς πωλοῦσι Φιλίππῳ τὴν πατρίδα πάρεσθ' ἢ
 ἢ βοηθήσουσα δύναμις ἐν Ἐλατεία, οὕτω τῆς ὑπὲρ τῆς ἐλευ-
 θερίας ἀγωνίζεσθαι βουλομένοις ὑπάρχεσθ' ὑμεῖς ἔτοιμοι καὶ
 βοηθήσει' εἴαν τις ἐπ' αὐτοὺς ἴη. 178. Μετὰ ταῦτα χειροτο-
 νῆσαι κελεύω δέκα πρόσβεις, καὶ ποιῆσαι τούτους κυρίους
 μετὰ τῶν στρατηγῶν καὶ τοῦ πότε δεῖ βαδίζειν ἐκεῖσε καὶ
 τῆς ἐξόδου. Ἐπειδὴν δ' ἐλθῶσιν οἱ πρόσβεις εἰς Θήβας,
 πῶς χρήσασθαι τῷ πράγματι παραινῶ ; Τοῦτο πάνυ μοι
 προσέχετε τὸν νοῦν. Μὴ δεῖσθε Θηβαίων μηδὲν (αἰσχροὺς
 γὰρ ὁ καιρὸς), ἀλλ' ἐπαγγέλλεσθαι βοηθήσειν, ἂν κελεύωσιν,
 ὡς ἐκείνων μὲν ὄντων ἐν τοῖς ἐσχάτοις, ἡμῶν δὲ ἄμεινον ἢ
 ἢ κείνοι τὸ μέλλον προορωμένων· ἵν' εἴαν μὲν δέξωνται ταῦ-
 τα καὶ πεισθῶσιν ἡμῖν, καὶ ἂ βουλόμεθα ὦμεν διωκημένοι
 288 καὶ μετὰ προσχήματος ἀξίου τῆς πόλεως ταῦτα πράξωμεν,
 ἂν δ' ἄρα μὴ συμβῆ κατατυχεῖν, ἐκεῖνοι μὲν αὐτοῖς ἐγκαλῶ-
 σιν, ἂν τι νῦν ἐξαμαρτάνωσιν, ἡμῖν δὲ μηδὲν αἰσχροὺς μηδὲ
 ταπεινὸν ἢ πεπραγμένον." 179. Ταῦτα καὶ παραπλήσια
 τούτοις εἰπὼν κατέβην. Συνεπαινεσάντων δὲ πάντων καὶ οὐ-
 δενὸς εἰπόντος ἐναντίον οὐδὲν οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔ-
 γραφα δέ, οὐδ' ἔγραφα μὲν, οὐκ ἐπρόσβευσα δὲ, οὐδ' ἐπρό-
 σβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς

1. Διότι θὰ διαδοθῆ παντοῦ ὅτι ἐτρέξαμεν εἰς βοήθειαν τῶν
 Θηβαίων ἀπρόσκλητοι, ἂν καὶ δὲν ἦσαν φίλοι μας. Καὶ ὅτι ἡ πολι-
 τεία μας σύμφωνα μὲ τὰς παραδόσεις τῆς ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἐλευ-
 θερίαν τῶν Ἑλλήνων.

κάμωμεν ἐπίδειξιν εἰς ὅλους τοῦ πεζικοῦ μας στρατοῦ καὶ τοῦ ἱππικοῦ ἐν πλήρει ἐξαρτύσει διὰ νὰ τονωθῆ τὸ ἠθικὸν τῶν ἐν Θήβαις φίλων μας, ὥστε νὰ μποροῦν νὰ ὁμιλοῦν καὶ αὐτοὶ διὰ τὰ δίκαιά μας, μὲ τὸ ἴδιον θάρρος ποῦ ὁμιλοῦν ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου οἱ μακεδονίζοντες. Διότι θὰ ἴδοῦν ὅτι ὅπως εἰς τὴν Ἑλλάτειαν ὑπάρχει (μακεδονικὸς) στρατός, ὁ ὁποῖος μέλλει νὰ βοηθήσῃ τοὺς πωλοῦντας τὴν πατρίδα των εἰς τὸν Φίλιππον, ἔτσι καὶ δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἀγωνισθοῦν διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος των, ὑπάρχετε σεῖς, ἔτοιμοι νὰ τρέξετε εἰς βοήθειάν των ἂν κανεὶς τοὺς ἐπιτεθῆ. 178. Ὑστερα ἀπὸ αὐτὰ σὰς προέτρεψα νὰ ἐκλέξετε δέκα πρέσβεις καὶ νὰ τοὺς δώσετε πλήρη ἐξουσιοδότησιν, ὅπως, μαζὶ μὲ τοὺς στρατηγούς, κανονίσουν καὶ πότε πρέπει νὰ μεταβῶν εἰς Θήβας καὶ πότε νὰ ἀναχωρήσῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ ὁ στρατός μας. Ὅταν δὲ φθάσουν οἱ ἀπεσταλμένοι μας εἰς Θήβας πῶς τοὺς συνεβούλευσα νὰ φέρουν εἰς πέρας τὴν ἀποστολήν των : Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ παρακαλῶ νὰ μὲ προσέξετε πολὺ. «Μὴ ζητεῖτε (ἐτόνισα τότε) ἀπὸ τοὺς Θηβαίους κανένα ἀντάλλαγμα—διότι αἱ περιστάσεις εἶναι κρίσιμοι—ἀλλὰ νὰ τοὺς ὑποσχεθῆτε μόνον ὅτι θὰ τοὺς βοηθήσετε—ἂν τὸ ζητήσουν ἐγγυεῖται—(καὶ τοῦτο ἐπειδὴ μᾶς ἐπιβάλλεται), διότι αὐτοὶ μὲν διατρέχουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἡμεῖς δὲ, ὡς εὐρισκόμενοι εἰς πολὺ καλυτέραν θέσιν ἀπ' αὐτούς, μποροῦμε νὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὸ μέλλον καλύτερα ἀπ' αὐτούς. Ἢ ἔτσι ἂν μὲν δεχθοῦν τὰς προτάσεις μας καὶ μᾶς ἀκούσουν, θὰ ἐπιτύχωμεν τὰ ὅσα ἐπιθυμοῦμεν καὶ μάλιστα ἢ (πρὸς τοὺς διατρέχοντας τὸν ἔσχατον κίνδυνον Θηβαίους) βοήθειά μας θὰ γίνῃ μὲ πρόσχημα ἀντάξιον τῆς πόλεώς μας¹. Ἐὰν πάλιν δὲν καταφέρωμεν νὰ ἐπιτύχωμεν πέρα γιὰ πέρα τὰ ὅσα ἐπιδιώκομεν, οἱ Θηβαῖοι ἄς κατηγοροῦν τὸν ἑαυτὸν τους, ἂν τοὺς βρῆ καμμιά συμφορά, ἡμᾶς ὅμως κανένας δὲν θὰ μπορῆ νὰ μᾶς κατηγορήσῃ ὅτι ἐκάμαμεν τίποτε τὸ μικρόψυχον καὶ ἀνάρμοστον». 179. Αὐτὰ ἀφοῦ συνεβούλευσα καὶ ἄλλα παρόμοια μὲ αὐτά, κατέβηκα ἀπὸ τὸ βῆμα. Ἐὰν καὶ ὅλοι ἐπήνεσαν τὰ ὅσα συνεβούλευσα καὶ κανεὶς δὲν εὐρέθη νὰ τὰ ἀποδοκιμάσῃ, ἐγὼ δὲν ἤρκεσθην εἰς τὴν προφορικὴν ἀνάπτυξιν τούτων, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰσηγήθην γραπτῶς προτείνας ψήφισμα, καὶ ὄχι μόνον τὰ ἐπρότεινα γραπτῶς ἀλλὰ καὶ ἐπῆγα εἰς Θήβας ὡς ἀπεσταλμένος σας καὶ ὄχι μόνον ἐπῆγα εἰς Θήβας ἐπιφορτισμένος μὲ διπλωματικὴν ἀποστολήν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Θηβαίους ἐκατάφερα νὰ

διὰ πάντων ἄχρι τῆς τελευτῆς διεξῆλθον, καὶ ἔδωκ' ἑμαυτὸν ὑμῖν ἀπλῶς εἰς τοὺς περιεστηκότας τῇ πόλει κινδύνους. Καί μοι φέρε τὸ ψήφισμα τὸ τότε γενόμενον.

180. Καίτοι τίνα βούλει σέ, Αἰσχίνη, καὶ τίνα ἑμαυτὸν ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶναι θῶ; Βούλει ἑμαυτὸν μὲν, ὃν ἂν σὺ λοιδορούμενος καὶ διασύρων καλέσαις, Βάτταλον, σὲ δὲ μηδ' ἦρω τὸν τυχόντα, ἀλλὰ τούτων τινὰ τῶν ἀπὸ τῆς σκιηῆς, Κρεσφόντην ἢ Κρέοντα ἢ ὃν ἐν Κολλυτῶ ποτὲ Οἰνόμαον κακῶς ὑποκρινόμενος ἐπέτριπας; Τότε τοίνυν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὁ Παιανιεὺς ἐγὼ Βάτταλος Οἰνομάου καὶ Κοθωκίδου σοῦ πλείονος ἄξιος ὢν ἐφάνην τῇ πατρίδι. Σὺ μὲν γε οὐδὲν οὐδαμοῦ χρήσιμος ἦσθα· ἐγὼ δὲ πάντα, ὅσα προσῆκε τὸν ἀγαθὸν πολίτην, ἐπρατιον· Λέγε τὸ ψήφισμά μοι.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

289

181. [Ἐπὶ ἄρχοντος Ναυοικλέους, φυλῆς προτανευούσης Αἰαντίδος, σκιροφοριῶνος ἕκτη ἐπὶ δέκα, Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς εἶπεν, ἐπειδὴ Φίλιππος ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ παραβαίνων φαίνεται τὰς γεγενημένας αὐτῷ συνθήκας πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον περὶ εἰρήνης, ὑπεριδὼν τοὺς ὅρκους καὶ τὰ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι νομιζόμενα εἶναι δίκαια, καὶ πόλεις παραιρεῖται οὐδὲν αὐτῷ προσηκούσας, τινὰς δὲ καὶ Ἀθηναίων οὔσας δοριαλώτους πεποίηκεν οὐδὲν προαδικηθεῖς ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, ἐν τῷ παρόντι ἐπὶ πολὺ προάγει τῇ τε βίᾳ καὶ τῇ ὠμότητι· 182. καὶ γὰρ Ἕλληνίδας πόλεις αἷς μὲν ἐμφρούρους ποιεῖ καὶ τὰς πολιτείας καταλύει, τινὰς δὲ καὶ ἐξανδραποδιζόμενος κατασκάπτει, εἰς ἐνίας δὲ καὶ ἀντὶ Ἑλλήνων

1. Τὸ ψήφισμα δὲν ἀνεγνώσθη ἀμέσως, διότι φαίνεται πῶς ὁ γραμματεὺς δὲν τὸ εἶχε πρόχειρον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ Δημοσθένης συνεχίζει τὴν ἀγόρευσίν του.

2. Ἐδῶ ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ ἄνανδρος. Ἄλλοτε ὁ Αἰσχίνης (βλ. κατὰ Τιμάρχ. 131 καὶ περὶ τῆς Παραπρ. 99) ἀπεκάλεσε τὸν Δημοσθένην βᾶτταλον μετὴν ἐγνωσθῆναι τὸν πρῶτον. Ὁ Αἰσχίνης εἰς τὸν λόγον του ἀπεκάλει πολλάκις τὸν Δημοσθένην ἄνανδρον.

3. Κολλυτός, ἀγροτικὸς δῆμος τῆς Ἀττικῆς. Βλ. καὶ Αἰσχίνης κατὰ Τιμάρχου 157.

δεχθοῦν τὰς προτάσεις μας, καὶ ὄχι μόνον νὰ τὰς δεχθοῦν ἀλλὰ καὶ νὰ τὰς ἐκτελέσουν καθ' ὀλοκληρίαν καὶ πρὸς χάριν σας παρέδωκα ἀνεπιφυλάκτως τὸν ἑαυτόν μου εἰς τοὺς περικυκλοῦντας τὴν πόλιν κινδύνους. Φέρε μου τώρα, γραμματεῦ, καὶ τὸ ψήφισμα ποὺ ἐπρότεινα τότε ¹. 180. Ἀλήθεια, Διοσχίνη, ἐκείνην τὴν ἡμέραν (ποὺ ἐπρότεινα τὸ ψήφισμα) πῶς νὰ χαρακτηρίσω τὸν ἑαυτόν σου καὶ τὸν ἑαυτόν μου; Θέλεις τὸν ἑαυτόν μου μὲν νὰ τὸν ὀνομάσω βάρταλον ² ὅπως ἐσὺ κακολογῶν καὶ περιπαίζων θὰ μὲ ἐδάφτιζες, ἐσένα δὲ νὰ σὲ ὀνομάσω ὄχι μὲ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου τυχόντος ἥρωος ἀλλὰ νὰ σοῦ δώσω τὸ ὄνομα ἐνὸς ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἥρωας ποὺ ἀναβιδάζονται (διὰ τῶν τραγωδιῶν) εἰς τὴν σκηνήν, δηλαδὴ νὰ σὲ ὀνομάσω Κρεσφόντην ἢ Κρέοντα ἢ Οἰνόμαον, τὸν ὁποῖον σὺ κάποτε εἰς τὸν Κολλυτὸν ³ ὑπεκρίθης τόσον κακοτέχνως καταρρακώσας τὸν ρόλον του; Τότε λοιπὸν, κατ' ἐκείνην τὴν δεινὴν περίστασιν ⁴, ἐγὼ ὁ βάρταλος ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὸν δῆμον Παιανίας ἐφάνηκα πολὺ πιὸ χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα, ἀπὸ σὲ τὸν Οἰνόμαον τὸν ἐκ τοῦ δήμου Κοθωκιδῶν προερχόμενον. Ἐσὺ μὲν (τότε) βεβαίως εἰς τίποτα ἀπολύτως δὲν ἐφάνηκες χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα, ἐγὼ δὲ ἔκαμνα ὅλα ὅσα πρέπει κάθε καλὸς πολίτης νὰ κάμνη ὑπὲρ τῆς πατρίδος του. Κάμε μου λοιπὸν τὴν χάριν, γραμματεῦ, νὰ διαβάσῃς τὸ ψήφισμα.

ΨΗΦΙΣΜΑ ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

181. «Τὸν καιρὸν ποὺ ἦτο ἄρχων ὁ Ναυσικλῆς καὶ ἐπρυτάνευεν ἡ Αἰαντίς φυλὴ, τὴν 16ην τοῦ μηνὸς Σκιροφοριῶνος (=Ἰουνίου), ὁ Δημοσθένης ὁ γιὸς τοῦ Δημοσθένους ἀπὸ τὸν δῆμον Παιανίας ἐπρότεινε τὰ ἑξῆς: Ἐπειδὴ ὁ Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν παρεβίασε τὴν συνθήκην εἰρήνης ποὺ ἔκαμε μὲ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, διότι κατεπάτησε τοὺς ὄρκους καὶ τὰ παρ' ὄλων τῶν Ἑλλήνων νομιζόμενα ὡς δίκαια καὶ πόλεις ποὺ καθόλου δὲν τοῦ ἀνήκουν παρὰ τὸ δίκαιον τὰς ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν ἐπικράτειάν των καὶ μάλιστα μερικὰς ποὺ ἀνήκουν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὰς ἐκυρίευσεν μὲ πόλεμον, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἔχη καθόλου ἀδικηθῆ ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων. (Καὶ ἐπειδὴ) καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν περίστασιν μεταχειρίζεται ὑπὲρ τὸ δέον πράξεις βίας καὶ ὠμότητος. 182. Διότι εἰς μερικὰς μὲν ἑλληνικὰς πόλεις τοποθετεῖ ἰδικὰς του φρουράς καὶ καταλύει τὰ λαοκρατικὰ των πολιτεύματα, ἄλλας δὲ, ἀφοῦ πωλήσῃ (ὡς δούλους) τοὺς κατοίκους των, τὰς κρημνίζει ἐκ θεμελίων, μερικὰς πάλιν ἀντὶ Ἑλλήνων τὰς ἀποικίζει μὲ βαρ-

4. Ὅταν δηλαδὴ ὁ Φίλιππος εὗρισκετο εἰς τὴν Ἑλλάτιαν.

βαρβάρους κατοικίζει ἐπὶ τὰ ἱερά καὶ τοὺς τάφους ἐπάγων, οὐδὲν ἀλλότριον ποιῶν οὔτε τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος οὔτε τοῦ τρόπου, καὶ τῇ νῦν αὐτῷ παρούσῃ τύχῃ κατακόρως χρώμενος, ἐπελελησμένος ἑαυτοῦ ὅτι ἐκ μικροῦ καὶ τοῦ τυχόντος γέγονεν ἀνελπίζτως μέγας. 183. Καὶ ἕως μὲν πόλεις ἐώρα παραιρούμενον αὐτὸν βαρβάρους καὶ ἰδίας, ὑπελάμβανεν ἕλαττον εἶναι ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων τὸ εἰς αὐτὸν πλημμελεῖσθαι· νῦν δὲ ὄρων Ἑλληνίδας πόλεις τὰς μὲν ὑβριζομένας, τὰς δὲ ἀναστάτους γιγνομένας, δεινὸν ἠγεῖται εἶναι καὶ ἀνάξιον τῆς τῶν προγόνων δόξης τὸ περιορᾶν τοὺς Ἑλληνας καταδουλουμένους. 184. Διὸ δεδόχθαι τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, εὐξαμένους καὶ θύσαντας τοῖς θεοῖς καὶ ἤρωσι τοῖς κατέχουσι τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τὴν Ἀθηναίων, καὶ ἐνθυμηθέντας τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς, διότι περὶ πλείονος ἐποιοῦντο τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίαν διατηρεῖν ἢ τὴν ἰδίαν πατρίδα, διακοσίας ναῦς καθέλκειν εἰς τὴν θάλατταν καὶ τὸν ναύαρχον ἀναπλεῖν ἐντὸς Πυλῶν, καὶ τὸν στρατηγὸν καὶ τὸν ἵππαρχον τὰς πεζὰς καὶ τὰς ἵππικὰς δυνάμεις Ἐλευσινάδε ἐξάγειν, πέμπει δὲ καὶ πρέσβεις πρὸς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, πρῶτον δὲ πάντων πρὸς Θηβαίους διὰ τὸ ἐγγυτάτω εἶναι τὸν Φίλιππον τῆς ἐκείνων χώρας, 185. παρακαλεῖν δὲ αὐτοὺς μηδὲν καταπλαγέντας τὸν Φίλιππον ἀντέχεσθαι τῆς ἑαυτῶν καὶ τῆς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερίας, καὶ ὅτι ὁ Ἀθηναίων δῆμος, οὐδὲν μνησικακῶν εἴ τι πρότερον γέγονεν ἀλλότριον ταῖς πόλεσι πρὸς ἀλλήλας, βοηθήσει καὶ δυνάμει καὶ χρήμασι καὶ βέλσει καὶ ὄπλοις, εἰδὼς ὅτι αὐτοῖς μὲν πρὸς ἀλλήλους διαμφισβητεῖν περὶ τῆς ἡγεμονίας οὔσιν Ἑλλησι καλόν, ὑπὸ δὲ ἀλλοφύλου ἀνθρώπου ἄρχεσθαι καὶ τῆς ἡγεμονίας ἀποστερεῖσθαι ἀνάξιον εἶναι καὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων δόξης καὶ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς. 186. Ἔτι δὲ οὐδὲ ἀλλότριον ἠγεῖται εἶναι ὁ Ἀθηναίων δῆμος τὸν Θηβαίων δῆμον οὔτε τῇ συγγενείᾳ οὔτε τῷ ὁμοφύλῳ. Ἀναμιμνήσκεται δὲ καὶ τὰς τῶν προγόνων τῶν ἑαυτοῦ εἰς τοὺς Θηβαίων προγόνους εὐεργεσίας· καὶ γὰρ τοὺς Ἡρακλέους παῖδας ἀποστερουμένους ὑπὸ Πελοποννησίων τῆς πατρῴας ἀρχῆς κατήγαγον, τοῖς ὄπλοις κρατήσαντες τοὺς ἀντιβαίνειν περρωμένους τοῖς Ἡρακλέους ἐγγόνους, καὶ τὸν Οἰδίπουν καὶ τοὺς μετ' ἐκείνου

290

1. Τὸ κείμενον ἔχει : <δ ι α κ ο σ ί α ς ν α ῦ ς κ α θ ε λ κ ὕ ε ι ν>, ποῦ κατὰ λέξιν μεταφραζόμενον θὰ πῆ <νά ούρουν καὶ νὰ ρίξουν εἰς τὴν θάλασσαν διακοσίας ναῦς>. Σήμερα ὁμως λέγομεν <σ τ ὄ λ ο ς κ ι ν η τ ο π ο ι ε ῖ τ α ι>. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον ν α ῦ ς κ α θ ε λ κ ὕ ω διότι τὰ πολεμικὰ πλοῖα ἦσαν εἰς τὴν ξηράν, ἐπειδὴ ἢ διαρκῆς παραμονή των εἰς τὴν θάλασσαν τὰ ἐσάπιζε. Συνεπῶς τὰ

δάρους, τοὺς ὁποίους ἐγκαθιστᾷ καὶ εἰς τὰ ἱερὰ καὶ εἰς τοὺς τάφους, διαπράττων (οὕτω) ἀσέβειαν ἀνταξίαν τῆς βαρβάρου πατρίδος του καὶ τῆς συμπεριφορᾶς του, καταχρώμενος τῆς σημερινῆς εὐνοίας τῆς τύχης του, λησμονῶν δὲ ὅτι ἀπὸ μικρὸς καὶ ἀσήμαντος ἔγινε χωρὶς γὰρ τὸ περιμένῃ μέγας καὶ τρανός. 183. Καὶ ἐν ᾧ μὲν ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων ἐβλεπεν ὅτι ἀφαιροῦσεν οὕτως ἔστω καὶ ἀδίκως πόλεις βαρβάρους καὶ μὴ ἀνηκούσας εἰς Ἑλληνας, ἐνόμιζεν ὅτι τὰ ἀδικήματα τὰ ὁποῖα διαπράττει ὁ Φίλιππος εἶναι ἀνεκτά. Τώρα ὁμως βλέπων ὅτι ἀπὸ τὰς ἐλληνικὰς πόλεις πρὸς ἄλλας μὲν συμπεριφέρεται σκαιῶς, ἄλλας δὲ ἐρημῶνει, νομίζει, ὅτι εἶναι φοβερόν καὶ ἀνάξιον τῆς προγονικῆς δόξης τὸ γὰρ βλέπῃ ἀπαθῶς τοὺς Ἑλληνας γὰρ σκλαβώνονται. 184. Διὰ ταῦτα ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Συνέλευσις τοῦ λαοῦ τῶν Ἀθηναίων, ἀφοῦ προσευχηθῶν καὶ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς πολιούχους θεοὺς καὶ ἡρώας εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκει ἡ πόλις καὶ ἡ χώρα τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀφοῦ ἀναμνησθῶν τὴν ἀρετὴν (=ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην) τῶν προγόνων, οἱ ὁποῖοι ἐνδιεφέροντο περισσότερο διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων παρὰ διὰ τὴν ἰδικὴν των πατρίδα, γὰρ κινητοποιοῦν ἱερακόσια πλοῖα καὶ ὁ ναύαρχός των διευθύνῃ τὸν στόλον εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὁ δὲ ἀρχηγὸς τοῦ πεζικοῦ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ γὰρ βγάλουν τὸ πεζικὸν καὶ τὸ ἱππικὸν εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Νὰ σταλοῦν δὲ καὶ ἀπεσταλμένοι εἰς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, πρῶτον δὲ ἐξ ὧν εἰς τοὺς Θηβαίους, λόγῳ τοῦ ὅτι ὁ Φίλιππος εὐρίσκειται πολὺ πλησίον τῆς χώρας των, 185. καὶ γὰρ παροτρύνουν αὐτοὺς γὰρ μὴ τρομοκρατηθῶν ἀπὸ τὰς ἐνεργείας τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ γὰρ ὑπερασπισθῶν καὶ τὴν ἰδικὴν των ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ (γὰρ τονίσουν εἰς τοὺς Θηβαίους) ὅτι ὁ ἀθηναϊκὸς δῆμος δὲν κρατεῖ καθόλου μνησικακίαν διὰ τὰς μεταξὺ Θηβῶν καὶ Ἀθηνῶν γενομένας κατὰ τὸ παρελθὸν παρεξηγήσεις καὶ προστριβὰς, ἀλλ' ἀπεναντίας θὰ βοηθήσῃ τοὺς Θηβαίους καὶ μὲ στρατὸν καὶ μὲ χρῆμα καὶ μὲ πολεμφοδία, διότι γνωρίζει ὅτι τὸ γὰρ φιλονικοῦν αὐτοὶ ἀναμεταξύ των (Θηβαῖοι καὶ Ἀθηναῖοι) διὰ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ὠραῖος ὁ ἀγὼν εὗτος ἀφοῦ αὐτοὶ εἶναι Ἑλληνες. Τὸ γὰρ ἐξουσιάζονται ὁμως ὑπὸ ἀλλοφύλου (τοῦ Φιλίππου) καὶ γὰρ χάνουν τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀνάξιον τῆς ἐλληνικῆς δόξης καὶ τῆς προγονικῆς των ἀρετῆς. 186. (Καὶ γὰρ τονίσουν ἀκόμη εἰς τοὺς Θηβαίους) ὅτι ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων καθόλου δὲν θεωρεῖ τὸν δῆμον τῶν Θηβαίων ξένον οὔτε κατὰ συγγένειαν, οὔτε κατὰ ὁμοφυλίαν, ἐνθυμεῖται δὲ (ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων) καὶ τὰς ἐνεργείας ποὺ οἱ πρόγονοί του ἔκαμαν εἰς τοὺς προγόνους τῶν Θηβαίων· διότι καὶ ὅταν τὰ παιδιὰ τοῦ Ἡρακλέους ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων ἐστερήθησαν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, (οἱ πρόγονοί μας) τοὺς ἐπενέφερον εἰς τὴν ἀρχὴν, ἀφοῦ ἐνίκησαν εἰς πόλεμον ἐκείνους ποὺ προσεπάθουν γὰρ ἐναντιωθῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἡρακλέους. Καὶ τὸν Οἰδίπουν καὶ τοὺς μαζί μὲ αὐτὸν ἐξορισθέντας (ἀπὸ τὰς Θήβας) ἐδέχθημεν

τραβοῦσαν καὶ τὰ ἔρριχναν εἰς τὴν θάλασσαν μόνον ὅταν ἦτο ἀνάγκη.

291

ἐκπεσόντας ὑπεδεξάμεθα, καὶ ἕτερα πολλά ἡμῖν ὑπάρχει φιλόανθρωπα καὶ ἔνδοξα πρὸς Θηβαίους· 187. διόπερ οὐδὲ νῦν ἀποστήσεται ὁ Ἀθηναίων δῆμος τῶν Θηβαίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλησι συμφερόντων. Συνθέσθαι δὲ πρὸς αὐτοὺς συμμαχίαν καὶ ἐπιγαμίαν ποιήσασθαι καὶ ὄρκους δοῦναι καὶ λαβεῖν. Πρόσβεις Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεύς, Ὑπερείδης Κλεάνδρου Σφήτιος, Μνησιθείδης Ἀντιφάνους Φρεάριοις, Δημοκράτης Σωφίλου Φλυεύς, Κάλλαιαχος Διοτίμου Κοθωκίδης.]

188. Αὕτη τῶν περὶ Θήβας ἐγένετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατὰστασις πρώτη, τὰ πρὸ τούτων εἰς ἐχθρὰν καὶ μῖσος καὶ ἀπιστίαν τῶν πόλεων ὑπηγμένων ὑπὸ τούτων. Τοῦτο τὸ ψήφισμα τὸν τότε τῇ πόλει περιστάντα κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίησεν ὡσπερ νέφος. Ἦν μὲν τοίνυν τοῦ δικαίου πολίτου τότε δεῖξαι πᾶσιν, εἴ τι τούτων εἶχεν ἄμεινον, μὴ νῦν ἐπιτιμᾶν. 189. Ὁ γὰρ σύμβουλος καὶ ὁ συκοφάντης, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἑοικότες, ἐν τούτῳ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρουσιν· ὁ μὲν γὰρ πρὸ τῶν πραγμάτων γνώμην ἀποφαίνεται, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν ὑπεύθυνον τοῖς πεισθεῖσι, τῇ τύχῃ, τοῖς καιροῖς, τῷ βουλομένῳ· ὁ δὲ σιγήσας ἡνίκ' ἔδει λέγειν, ἂν τι δύσκολον συμβῇ, τοῦτο βασκαίνει. 190. Ἦν μὲν οὖν, ὅπερ εἶπον, ἐκεῖνος ὁ καιρὸς τοῦ γὰρ φροντίζοντος ἀνδρὸς τῆς πόλεως καὶ τῶν δικαίων λόγων· ἐγὼ τοσαύτην ὑπερβολὴν ποιῶμαι ὥστε, ἂν νῦν ἔχη τις δεῖξαι τι βέλτιον, ἢ ὅλως εἴ τι ἄλλο ἐνῆν πλήν ὧν ἐγὼ προειλόμην, ἀδικεῖν ὁμολογῶ. Εἰ γὰρ ἔσθ' ὃ τι τις νῦν ἐόρακεν, ὃ συνήνεγκεν ἂν τότε προαχθέν, τοῦτ' ἐγὼ φημι δεῖν ἐμὲ μὴ λαθεῖν. Εἰ δὲ μήτ' ἔστι μήτε ἦν μήτ' ἂν εἰπεῖν ἔχοι μηδεὶς μηδέπω καὶ

1. Διὰ συνθήκης νὰ ἐπιτρέπεται οἱ Ἀθηναῖοι νὰ παίρνουν γυναῖκας τῶν Θηβῶν καὶ Θηβαῖοι γυναῖκας τῶν Ἀθηναίων.

2. Θῆβαι καὶ Ἀθῆναι.

3. Τοῦ Αἰσχίνου καὶ τῶν ὁμοφρόνων του.

4. Τὴν ἀνωτέρω φράσιν τὴν συνέταξε ὁ Δημοσθένης ἐμμέτρως καὶ δι' αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Περὶ Ὑψους» (βλ. ΧΧΧVΙΙΙ, 4) τὸν ἐπαινεῖ.

εἰς τὴν πόλιν μας, καὶ ἄλλας πολλὰς καλωσύνας καὶ ἀξίας ἐπαί-
νου ἐκδουλεύσεις ἐκάμαμεν πρὸς τοὺς Θηβαίους. 187. Δι' αὐτὸ
οὔτε καὶ τώρα ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων θὰ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὰ
συμφέροντα τῶν Θηβαίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Οἱ ἀπεσταλ-
μένοι μας δὲ νὰ συναψοῦν μὲ αὐτοὺς συμμαχίαν καὶ ἐπιγαμίαν ἰ
καὶ νὰ δώσουν καὶ νὰ λάβουν ἐνόρκους διαβεβαιώσεις (πίστεως
καὶ φιλίας). Πρέσβεις ἐξελέγησαν ὁ Δημοσθένης ὁ γιὸς τοῦ
Δημοσθένους Παιανιεύς, ὁ Ὑπερείδης ὁ γιὸς τοῦ Κλεάνδρου Σφήτ-
τιος, ὁ Μνησιθείδης ὁ γιὸς τοῦ Ἀντιφάνη Φρεάρριος, Δημοκρά-
της ὁ γιὸς τοῦ Σωφίλου Φλυεύς, ὁ Κάλλαισχος ὁ γιὸς τοῦ Διοτί-
μου Κοθωκίδης>.

188. Αὐτὸ τὸ ψήφισμα ἔγινε ἡ ἀρχὴ νὰ διαπραγμα-
τευθῶμεν μὲ τοὺς Θηβαίους καὶ ἦτο ἡ πρώτη φιλικὴ ἐπαφὴ
μας μὲ αὐτούς, διότι πρὶν ἀπ' αὐτὰ τὰ γεγονότα, αἱ δύο
πόλεις ὡς ἐξ αἰτίας τούτων ὡς ἀλληλοεχθρεύοντο, ἀλληλεμι-
σοῦντο καὶ ἀλληλοὑπεδλέποντο. Τοῦτο λοιπὸν τὸ ψήφισμα
ἔκανε τὸν κίνδυνον ποὺ τότε τὴν πόλιν μας γυρόφερνε νὰ πε-
ράσῃ γοργὰ εἰς τὸ σῦννεφον ἰ. 189. Ἦτο δὲ καθῆκον τούτου εἰάν
ἦτο νομιμόφρων πολίτης, εἰ εἶχε τίποτε καλύτερον ἀπὸ ὅσα
ἐπρότεινα ἐγὼ, νὰ τὸ ἀνακοινώσῃ τότε εἰς ὄλους καὶ νὰ μὴ
μὲ ἐπικρίνῃ τώρα. Διότι ὁ σύμβουλος (τῆς πόλεως) καὶ ὁ
συκοφάντης, χωρὶς βεβαίως νὰ μοιάζουσιν ἀναμεταξύ των εἰς
τίποτα, διαφέρουν κατὰ τοῦτο κυρίως ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλ-
λον : Ὁ μὲν (σύμβουλος) ἐκφέρει πρὸ τῶν γεγονότων γνώμην
καὶ καθίσταται ὑπεύθυνος ἀπέναντι ἐκείνων ποὺ θὰ πεισθοῦν
εἰς αὐτόν, καὶ ἀπέναντι τῆς τύχης, τῶν περιστάσεων καὶ
παντὸς ποὺ θὰ θελήσῃ νὰ τὸν ἐπικρίνῃ. Ὁ δὲ (συκοφάντης)
σιωπήσας τότε ποὺ ἔπρεπε νὰ δμιλήσῃ, εἰάν συμβῇ κανὲν
ἀτύχημα (εἰς τὴν πόλιν) τότε βρίσκει ἀφορμὴν νὰ χύσῃ τὸ
φαρμάκι του. 190. Ἦτο λοιπὸν, ὅπως εἶπα, ἐκείνη ἡ περί-
στασις κατάλληλος καὶ διὰ τὸν δεικνύοντα ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς
πόλεως νὰ δείξῃ τοῦτο (μὲ ἔργα) καὶ διὰ νὰ ἀκουσθοῦν παρ'
αὐτοῦ (ἀπὸ τοῦ βήματος) λόγοι ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς πόλεως.
Ἐγὼ τόσον πολὺ προχωρῶ, ὥστε καὶ τώρα ἀκόμη εἰάν κανεῖς
ἔχῃ νὰ προτείνῃ τίποτε καλύτερον ἢ ἐν γένει εἰάν ἰσχυρίζε-
ται ὅτι ὑπῆρχε τότε καὶ κάτι ἄλλο νὰ ἐκλέξετε παρὰ ἐκεῖνο
ποὺ ἐγὼ ὑπέδειξα, εἰμαι πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ ὅτι εὗρί-
σκομαι ἐν ἀδίκῳ. Διότι εἰάν καὶ τώρα (μετὰ τὰ γεγονότα),
εἶναι δυνατόν νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὴν ἀντίληψιν κανενὸς ὅτι
δήποτε τὸ ὅποῖον εἰάν ἐγίνετο τότε, θὰ ὠφέλει, ὁμολογῶ, ὅτι
ἔπρεπε τοῦτο νὰ μὴ μοῦ διαφύγῃ, Ἐάν δὲ μήτε τώρα ὑπάρ-
χῃ κανεῖς, ὁ συμβουλεύων, οὔτε καὶ τότε ὑπῆρχε, καὶ μήτε